СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. No. 80. Jersey City, N. J., Tuesday, April 7, 1925. VOL. XXXIII. Ч. 80. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 7. квітня, 1925. THREE CENTS

Сенатор Бора виступає проти централістичної політики федеральної влади.

ШИКАГО, Ілл., 4. квітня. — Сьогодня виголосив тут промову сенатор з Айдаго, Виллием Бора.

Він казав, що американський нарід мусить усвідомити собі небезпеку централістичної політики. Вашингтон, казав він, стремить до того, щоб захопити у свої руки всі права народу, тому нарід мусить стануть проти сих змагань і оборонити свої права.

Бора звернув увагу, що федеральна влада посягає вже на особисті права горожан. Він, казав, оборонює конституцію і не хоче, щоб і центральна влада відбирала народови сі права, які конституція йому признає.

БОРОТЬБА В ДЕМОКРАТИЧНІЙ ПАРТІЇ.

ВАШИНГТОН, Д. К., 5. квітня. — В демократичній партії ведеться тепер внутрішня приготовна війна, яка може вибухнути пожаром щойно на конвенції в 1928 році.

Боротьба зосереджується як і торік кругом двох осіб — Виллиєма Г. Мек Еду і говернора А. Смита.

Приклонники кандидатури Мек Еду хотять виключити навіть можливість кандидатури Смита і тому хотять звязати вже тепер південні стейти в блок із західними, який має підперти кандидатуру Мек Еду, а присьому постоятн за сим, щоби виключити кандидатів із стейтів: Ню Йорк, Ню Джерзи, Пенсилвенія, Мессечузетс, Іллиной і Канетикат.

ПРО ЗНАЧІННЄ ВОЗДУШНОЇ СИЛИ ДЛЯ АМЕРИКИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 4. квітня. — Сюди приїхав генерал Виллием Мичелл, товариш голови американської воздушної служби.

Він сказав, що від часу його критики американської влади за недбалість для воздушної сили Злучених Держав нарід уже пізнав значіннє і вартість тої сили і для оборони краю і для краю і для торговельних цілий.

Він сказав, що своєю критикою осягнув три річи:

1. — Що нарід зрозумів, що воздушна сила се найважніший засіб новітнього войовання.

2. — Що торговельну воздушну фльоту в Америці цілком занедбано.

3. — Конгрес пізнав потребу повної реорганізації всіх військових справ Злучених Держав.

Се, каже виявило правду й уможливило реформи. Тепер, на його думку, і Америка зрозуміє вагу воздушної сили, таксамо як Европа.

СТАРІ ЛІТАКИ.

ВАШИНГТОН, Д. К., 5. квітня. — Президент воздухоплавної компанії Кертиса, С. М. Кайс заповідає, що сього року буде в Америці 5 разів більше випадків у авіятиці ніж торік, а се тому, що американська армія і фльота вживає старих літаків.

ФАБРИКА І РІЛЬНИЦТВО.

КЛІВЛЕНД, Огайо, 5. квітня. — Тут відбудеться 21-ого с. м. спільна конференція представників фабричного промислу і хліборобства в Злучених Державах, ради порозуміння і співділання набудуче.

БУРЯ У ФЛОРИДІ.

МАЄМІ, Флорида, 5 квітня. — Сьогодня навістила велика буря місто Маємі і сусідні місточка як Овджас, Лемон Сіті й інші.

В бурі стратило життє кілька осіб, а страта в майні пересягає міліон.

ЗАСУД НА СМЕРТЬ.

ГАРТФОРД, Конн., 4. квітня. — Нині засуджено тут Геролда Чепмена, відомого почтового бандита і втікача з тюрем, на кару смерти через повішенне.

Екзекуція має бути виконана 25-ого червня с. р.

Він приняв присуд спокійно, кажучи лише, що використає останніх 80 днів життя, які йому оставлено на читанне і на оборону.

ПАНІ ЕСТОР ВОЙОВНИЧА.

ЛОНДОН, 3. квітня. — Сьогодня в палаті послів говорила пані Естор з приводу законопроекта про адоптованне дітий.

Їй перервав посол з Партії Праці Гейдей, котрий має 18 дітий. Він сказав, що в комісії для сього проекту нема робітничої посолки.

На се пані Естор сказала, що всі матері однакові.

Та посол Гейдей одказав, що ні, бо аристократки, замісць виростати дітий плекають псів.

Знова відповіла пані Естор, що вона могла би дещо цікавого сказати про компанію, яку утримував посол Гейдей.

Сі її слова визвали бурю і протести в цілій палаті.

Посли домагались відкликання її слів.

Навіть голова парляменту встав і сказав, що пані Естор поводиться якоїсь провокаційно.

Тоді пані Естор відкликала свої слова, кажучи, що вона не мала на думці нічого злого, а тільки се, що він проти прогібіції.

КОМІСІЇ ДЛЯ ДОПОМОГИ ШКОЛАМ.

Комісаріят народньої освіти України робить заходи для організації на селах спеціяльних комісій для економічної допомоги школам і участи у внутрішньому господарському життю шкіл. Комісії ці будуть складатися в части з батьків дітей: в переважній же части з місцевого так зв. „селянського активу, се зн. з відпоручників комуністичних „ячейок", комсомолу, комнезаму і инших подібних організацій, щоб не випустити з комуністичних рук впливу на школи.

НОВИЙ ПОБУТ.

Г. Дніпровець, обговирюючи В „Більшовику" з 5.III. справу „Нового побуту", ілюструє його наростання цифрами свіцких хрести, похорон і шлюбів в одні, не названім чомусь по імени, губерніяльному місті. Отже в цім місті в часі від 1. жовтня 1923 до 1. жовтня 1924 р. зареєстровано 386 випадків не хрещення дітей на 1501 всіх народжених дітей, або 24%; 460 цивільних похоронів, на 1026 всіх померших, або 49%, і 299 цивільних шлюбів, на 627 всіх шлюбів, або 50%.

ВИСТАВА ЛІТЕРАТУРИ ПРО ПРОДУКЦІЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ.

Влаштувану Управою Всенародної Бібліотеки у Київі виставу літератури про продукційні сили України відвідало за два тижні 5,419 осіб, в тім 59 ріжних екскурсій, в складі від 12 до 70 осіб. На виставі було показано понад 2500 експонатів — книжки, діаграми, картограми, плякати і т. п. Під час вистави відбулося 19 лекцій на ріжні теми економічного життя України, які збирали 400 до 500 слухачів.

МЕТЕОРИ НА САГАРІ

Недавно в ясну ніч попорядку гаснули зорі і падали в південному напрямку над північною Африкою. Ствердили, що в північній Африці впало багато метеорів. Декотрі з них були дуже великі. Багато з тих упавших каменів, перевезено до Парижа. Там розсліджували їх геольоги. Недалеко Кя.ельтія впав такий великий камінь, що не могли його рушити з місця. Тому розбили камінь на кусні й післали до Парижа. При помочі аналізи ствердили, що метеори ці складаються з сілікату заліза й магнезії, в деяких місцях 25 процент.

ВИСТАВА УКРАЇНСЬКИХ РУЧНИХ ВИРОБІВ В ЛЬОНДОНІ.

З Харкова до московських „Известий" пишуть, що організована в Льондоні Українським Червоним Хрестом виставка ручних виробів пройшла з великим успіхом. До представника Червоного Хреста в Льондоні надійшло богато привітань і жертв. Дохід з вистави буде ужитий на закупно для сел України медичних матеріялів.

ЯК БОЛЬШЕВИКИ ОСВІДОМЛЮЮТЬ МОЛОДЬ У СЕКСУАЛЬНИХ СПРАВАХ.

У Москві вийшла накладом комуністичного університету книжка п. з. „Революція й молодь", якогось Салькінда. Виложено в книжці большевицьку теорію сексуальних справ. Для характеристики большевицьких „мудрощів" на цьому полі подаємо кілька речень із тої книжки, без коментарів. Ось зразки большевицької мудрости: „Зі становища революційно - пролетарського чисто фізична-сексуальна пристрасть неприпуттима. Засіб увільнитися від зависти цього „дрібноміщанського" почуття звучить так: „Коли жінка покидає свого чоловіка, йому не вільно впасти в завість. Він повинен звернутися до своєї комуністичної ячейки. Вона має рішити, хто ліпший, він, чи його суперник! Коли присуд ячейки випаде на твою некористь, мусиш по геройськи згодитися на це. Колиж твоє місце зайняв чоловік меншої вартости, як ти, то тобі остається право боротьби для здобуття назад свою жінку. Коли не матимеш успіху, то ти все маєш право погордити твоєю жінкою як людиною, котра зрадила своє клясове становище". На думку Салькінда любов до жінки, яка належить до ворожої суспільної кляси є так само звироднілим сексуальним почуванням, як сексуальне почування чоловіка до крокодиля або орангутана.

ТИЖДЕНЬ СЕЛЯНСЬКОЇ ПРЕСИ.

З нагоди пятилітнього ювилею харківської „Селянської Правди", Президія Всеукраїнського Виконуючого Комітету рішила перевести по всій Україні „тиждень селянської преси" від 20 до 27 марта, в ціли приєднаня максимального числа передплатників для українських селянських часописей.

ПЛЯН ЕЛЕКТРОФІКАЦІЇ УКРАЇНИ.

Всеукраїнське акційне товариство „Електрика" має в пляні перевести протягом сього року електрофікацію 49.844 селянських господарств, в тім на Харківщині 11,550 господарств, на Полтавщині 10.400, в Донбасі 8.450, на Катеринославщині3906, на Одещині 6.610, на Київщині 4.139, на Волині 4.8000.

ГОВОРЯТЬ ПРО НЕБЕЗПЕКУ НАПАДУ НА КАНАДУ.

В домініяльним парляменті виголосив незвисимий посол Нейл, бесіду, в якій нагадував, що береги Канади є зовсім отворені для ворожого нападу а таксамо не обезпечені водні дороги Канади. Посол Нейл домагався створення парляментарного комітету, який при помочі військових знавців мав би занятися справою обдумання оборони берегів Канади.

Посол Нейл не вірить, аби Ліга Народів могла зробити щонебудь в справі мира. Канада повинна би бути готовою на всяку можливість, щоб найблизша війна так її не заскочила як попередня. По думці посла Нейла війна на Тихому Океані може вибухнути кождого дня.

НАПОЛЕОНОВІ ЗУБНІ ЩІТОЧКИ.

Ці що близше знали цісаря Наполеона, оповідали, що він мав дуже хоровиті зуби. Тому мав велику збірку щіточок для зубів. Ця збірка була в скриночці. Тепер її мають продати. Власник збірки майор Космінген, правник лікаря Гатса (подарував йому її Наполеон підчас побуту на острові св. Олени). Скринька є великої вартости, з слоневої кости з золотою різбою.

ЗНАК ЧАСУ.

Видатки англійського народа збільшаються в більшому розмірі як видатки на харчі. Видатки на одіння виносили 1907. року 11.5% загальних народних приходів. В 1923. році зросли видатки народу на одіння 14.2 процент. Видатки на харчі, напитки й тютюн (які 1907. року виносила 22.4%) зросли до 24.9% 1923. року. Англійські статистики пояснюють цю велику ріжницю примхами моди й розвитком гольфа й льоптеніса (ситківки). Багато видається на шовкові панчохи, дорогоцінних футер, шат для дансінгів, банкетів, спортові одіння і т. д.

Франція переживає небувалу фінансову і політичну кризу.

ПОДАТОК НА КАПІТАЛ.

ПАРИЖ, 4. квітня. — Французьке правительство Еррiота хоче зарадити теперішній фінансовій кризі у Франції в сей спосіб, що хоче наложити окремий податок на капітал.

Се був би податок на капітал фінансовий, фабрично-промисловий і хліборобський. Власники того капіталу мали віддати урядови частину його вартости в грошах. По думці правительства вони мали-б віддати йому 10% свого майна, але не доразу, тільки протягом 10 літ, себто по одному проценьтови свого майна річно, від 1925 до 1935 року.

На сих 10% правительство обдовжило-б увесь капітал і видало-б довжні листи, які власники капіталу мали-б викуповувати протягом 10 літ.

Правительство обчислює, що весь капітал теперішньої Франції тепер вартує один трілiон, або бодай половину тріліона франків (паперових), отже річний прихід для скарбу виносив би около 5 біліонів франків паперових. На таку суму правительство хоче видати нову скількість паперових франків.

ПРОТИ ПОДАТКУ НА КАПІТАЛ.

ПАРИЖ, 4. квітня. — Проти пляну податку на капітал виступає преса щоденна і фахова фінансова, котра каже, що се небезпечна гра, яка спричинила-б тільки загальне замішанне і застій у промислі, а державній касі майже нічого не помогла би.

Також проти сього пляну виступають голоси селянства. Селяни предчувають, що се замах на них і тому вже згори заповідають рішучий виступ проти такого незвичайного податку.

КРИЗА В КРИЗІ.

ПАРИЖ, 4. квітня. — Фінансова криза Франції спричинила політичну кризу.

Як вгадують, палата послів приняла би проектований податок на капітал, але сенат відкинув би його.

Через те ворожать упадок кабінету Ерріота, а що не соціялістичні групи не мають в палаті послів і не можуть нею розпоряджувати, вони теж не можуть створити міністерського кабінету. Тоді одиноким виходом було-б розвязанне парляменту.

ВОЄННІ ДОВГИ ФРАНЦІЇ.

ЛОНДОН, 4. квітня. — З Парижа повідомляють, що французький премієр Ерріо заявить в понеділок, що Франція готова до пересправ з Америкою й Англією у справі сплати їм воєнних довгів.

ФРАНЦІЯ ПРОТИ РОЗОРУЖЕНЬ.

ПАРИЖ, 4. квітня. — Заступник міністра воєнної фльоти Дімесніль заявив, що наслідком вашингтонського розоружнього договору Франція тепер щодо морських зоружень другорядна держава. Длятого, казав він, вона мусить подбати, щоби бодай тепер набудувати для воєнної фльоти се, що їй дозволює вашингтонський договір.

На його думку Франція вже не може згодитись на дальші обмеження воєнної фльоти, бо і так за 8 літ не буде більша від італійської.

ВИСУВАЮТЬ КАНДИДАТУРУ ГІНДЕНБУРГА.

БЕРЛІН, 4. квітня. — Приятелі старого полевого маршала Гінденбурга висувають його кандидатуру на президента Німеччини.

Він від часу невдачі Німеччини у світовій війні не брав участи в політиці, кромі того, що від часу до часу завзивав до єдности і згоди.

Гінденбург заявив, що може приняти сю кандидатуру, коли всі консервативні групи, що підпирали дра Ярреса, згодяться віддати йому свої голоси.

Др. Яррес налякався сього звороту і поїхав мерщій до Мінхена на переговори з баварськими націоналістами.

НІМЕЦЬКО-БЕЛЬГІЙСЬКИЙ ДОГОВІР.

БЕРЛІН, 4. квітня. — Сьогодня тут підписано торговельний договір між Німеччиною і Бельгією. Бельгія признає користні умови для німецької торговлі у своїх кольоніях.

МУССОЛІНІ ПРОТИ СЛУЖБОВИКІВ.

РИМ, 4. квітня. — Премієр Муссоліні остеріг державних службовиків, що влада виступить проти їх агітації за побільшенням їх платень.

ПІДЗЕМНЕ МІСТО.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 4. квітня. — Сюди приїхав з північної Африки подорожник, котрий там відвідав на пісковій пустелі в Тріполі магометанське місто Гаріян (або Ассабат), яке лежить під пісками і під землею.

Воно побудоване тому кількасот літ; населення має 30,000. Улиці витяті в глині і піскових каменях, а по боках доми теж витяті в глині і каменях. Деякі доми на кілька малих поверхів. Місто має отвори з улиць до світа для сонця і воздуха, які зачиняються в часі бурі. [illegible] світать лише кафтою. Нейтакше жен[illegible] [illegible]

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинокє число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

СЕНАТОР БОРА ПРОТИ ПОЛІТИКИ КУЛИДЖА

Сенатор Бора, голова сенатового комітету для заграничних справ, найбільше в тих справах впливового тіла в Америці, виступив з публичною промовою, в котрій заявився проти проекту, щоби Злучені Держави приступили до межидержавного суду в Газі. Сенатор Бора подав як причину свого спротиву те, що межидержавний суд в Газі не може тепер нічого зробити, бо належачі до нього держави не виробили ще кодексу межидержавних законів, після котрих мається судити спори межи державами й народами. Наслідки сього, як каже Бора, булиби такі, що межидержавний суд руководивбися політикою, а не законом.

Сенатор Бора має слушність у богато точках. Межидержавний суд у Газі ні Ліга Народів ще справді не мають виробленого й усталеного збірника правних постанов, після котрих вони малиби судити межидержавні спори. І правда теж, що подібні межидержавні суду руководяться більше політикою, як законом. Однак рівночасно правдою є також і те, що закони виробляються не лишень в комісіях, спеціяльно покликаних для зібрання законів, але й при розсуджуванню одної, другої й десятої справи. І правдою теж є, що хоча ніякий межидержавний суд не може полагодити всіх спірних справ, то мимо сього богато справ можнаби полагодити, якби лишень була дана можність зібратися й спільно про справу поговорити. Инчими словами, досконалим не є ані суд у Газі, ані Ліга Народів, — ні плян Бори. Кождий плян має свої недостачі, і деякі добрі сторони.

Замітний теж висказ сенатора Бори в справі визнання большевицького уряду в Москві. На думку сенатора, ніяка межинародна конференція не може мати доспіху так довго, поки на ній не буде представлений большевицький уряд. Сей погляд сенатора Бори вже був відомий загально з давна. Та не були так загально відомі причини, які його спонукали заявитися за таким допущенням представників большевицького уряду. Не було, приміром, відомо загально, що сенатор, котрого большевицькі ґазети так часто величали як пророка нової політики Америки, вважає большевизм економічною недугою російського народа, з якого сей не може вилічитися так довго, поки не зіткнеться зі широким світом. Большевицькі похвали для Бори могли видаватися пересадженими або нещирими вчора, але не нині, коли навіть у Москві признаються до нової похибки в економічній політиці Росії.

ВУГЛЕВИЙ СТРАЙК

У десятьох повітах північної части Вест Верджінії почався страйк робітників копалень мягкого вугля. Є се страйк незвичайно важний. Від часів звісного страйку зелізничих робітників в 1922 році ледво чи був другий страйк тої ваги, що теперішний страйк західно-верджінських майнерів.

Сей страйк має глибокі економічні причини. Американські урядові дослідники кажуть, що в Злучених Державах є за богато копалень і за богато майнерів. Коли се справді так, то частина копалень мусить з часом бути замкнена, і частина майнерів мусить перенестися до других промислів. Питанне тепер, котрі саме майни мають перестати добувати вугля. Колиб в промислі мягкого вугля мали існувати далі такі самі умови, що досі, себто робітники одних копалень малиби мати юнійні організації та юнійну заплату, а другі малиби бути без юній та обходитися з неюнійною заплатою, то неюнійні копальні виперлиби з бизнесу копальні з юнійних округів, бо де є юнії, там робітники заробляють більше, і там уголь коштує більше. Ось чому вуглеві копальні в Пенсилвенії, Огайо й Індіяні, де є юнії, такі неспокійні й непевні завтра, поки не зорґанізуються майнери Західної Верджінії.

І ось чому юнія майнерів кинулася тепер всею силою орґанізувати майнерів у Вест Верджінії. Коли юнії ся орґанізація не вдасться, і коли юнія страйк програє, тоді ся програна відобеться не лишень на вест-верджінських майнерів, але й на всіх майнерів мягкого вугля. Тоді підприємці у тих других околицях поломлять свої контракти з юніями та обнижуть робітничу заплату до висоти неюнійної заплати в Вест Верджінії.

Чим така програна страйку може покінчитися для цілої майнерської юнії, теж не трудно догадатися. Вона дуже легко може бути руїною для Юнайтид Майн Веркерс оф Америка, найбільшої юнії, обєднаної в Американській Федерації Праці. Робітники, вуглеві й другі, се добре знають, і тому вони всіх сил докладають, щоби не допустити до зломання страйку в Вест Верджінії. Коли потреби мягко-вугольного промислу вимагають, щоби в цілому промислі була однакова заробітна заплата, то вона повинна вирівнуватися в гору, а не в долину. Робітники повинні дістати таку заплату, як мають вони в юнійних округах, а не таку, як вони мають у неюнійних.

Боротьба стає ще більше складною через те, що властителі копалень у страйковім окрузі висувають проти майнерської юнії свою орґанізацію, зложену зі своїх людий, ведену встановленими собою урядниками. У тих промислах, де робітничі орґанізації мають вже довшу історію, такі заходи підприємців [illegible] з належитим осудом робітників, але в округах та промислах, в котрих робітничі орґанізації ще молоді, [illegible] провокації не так легке. Тому боротьба в Західній [illegible]

ЕВРАЗІЯ

Відворот Москалів від Европи. — Східні впливи будували, західні — руйнували. — Київська Русь не була основою московської державности. — Назад до Азії!

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Хто вигадав слово "Евразія" для означення ґеоґрафічної спільности Европи та Азії? Певно це був якийсь німецький учений, що вигадав це слово мимоходом, особливо над ним не задумуючись. Вигадав — і кинув, як вигадується й кидається багато инших слів.

Та слова, як книги, мають свою долю. Слово "Евразія" було занесене на Московщину, прищепилось там, пустило парости й незабаром буйно зацвіло. Московська інтеліґенція, тікаючи від большевиків, викопала цю рідку рослину, сховала її на своїх грудях і перенесла на еміґрацію. Тут, у московських наукових і громадських установах дорогу "Евразію" щодня поливають живущою і цілющою водою — й нині вона вже знов цвіте. Ще буйнійше, ніж перед тим на Московщині.

Завдяки пильному плеканню, "Евразія" вже, хвалити Бога, привела й діточок. Називаються вони: "евразійство" та "евразійці." "Евразійство" — це фільософічна система, яка обґрунтовує приналежність Московщини не до Европи, а до Евразії. Ясна річ, що "евразійці" це ті, що признаються до цеї системи й працюють над її дальшим розвитком.

Що-ж проповідують і що кажуть евразійці? Один із найвидатніших теоретиків цього руху, проф. П. Савицький, прочитав цими днями в Берліні дуже цікаву лекцію на цю тему. Коли виправити звичайну для Москалів плутанину в термінольоґії й поставити на місце слова "Росія" слово "Московщина," то зміст лекції буде приблизно такий:

Московщина відріжняється від Европи, а наближається до Азії ґеоґрафічно й духово. В основі европейської культури лежить латинство, яке проявляється в її мові, науці, політиці, економіці. А Московщину під це латинство ніяк не можна підіґнати. Прикладом є Литовська Русь, яка в 14—15. віках стояла і політично, і культурно значно вище від Руси Московської, але перемогла не латинська Литовська, а православна Московська Русь.

Московщина — це особливий світ. У ній византійський вплив історично переплівся з монгольським. Монгольська неволя не дала нічого доброго під зглядом культурним та релігійним, але за те під зглядом господарським і політичним вона внесла основи обєднуючі, будуючі. Своє релігійно-культурне лице Московщина дістала від Византії, а свої політичні й господарські форми — від Монголів.

Не Київська Русь, а середне сточище Волги є дійсним зачатком Московщини. Київська Русь — це доісторична доба. Правдивий початок її історії — це 14—15. вік, коли Московщина виступає, як ґеоґрафічна єдність і як православне царство. З того часу й починається доба блискучого розвитку. Найвищою його політичною точкою була ідея Москви, як третього Риму, а найвищою релігійною точкою — старовірство.

Відколи-ж на Московщину проложили собі дорогу західні впливи, себ-то від 17-го віку, Московщина-Евразія почала внутрішно розкладатись. Завершеннем цього розкладового процесу є большевизм і нинішне лихбліттє. А тому, щоб привернути давнійші щасливі часи, Московщина повинна зірвати з Заходом і шукати порятунку в своїх питомих евразійських ідеалах. Европа знищила Московщину, а евразійство її відбудує.

Читається не все дуже легко й просто, та коли вдуматись у зміст прочитаного, то [illegible] турних людей, які можуть щось подібне говорити й писати. Монголи, як політичні й господарські будівничі! Старовірство, як найвища точка релігійного розвитку!! Відворот від Европи, як панацея проти всіх нещасть!!! На хвилину перестаєш вірити в реальність нашого 20. віку й мимоволі вважаєш себе перенесеним кудись у 13. чи 12. вік. Так і здається, що це говорить не сучасний професор і чоловік науки, а який-небудь темний середновічний чернець-бузувір або вояк-розбишака...

Але змисли нас не зводять, і ніякого непорозуміння тут немає. Проф. Савицький належить до найбільш культурних і освічених Москалів, і так саме належать инші евразійці до московської культурної сметанки. Це все — найкращі люде, в дійснім розумінні цього слова, без найменшої іронії. Це все найліпші представники московської інтеліґенції, далекі від бузувірства й ще дальше од варварства.

Очевидно, з евразійським рухом треба числитись не як з аномалією, коли його заступають такі вибрані люде. Очевидно, що нахил до азіятчини, й татарщини лежить в **природі** московської національної душі. ковської національної душі. Наука давно ствердила, що Москалі — не европейці й не славяне. Антропольоґія давно каже, що вони належать до Азії й до фінсько-монгольської раси. Але самі Москалі це запечували й на доказ своєї приналежности до Европи й до славянства "експропріювали" татарським звичаєм цілий відтінок української історії.

На евразійський рух треба очевидно дивитись, як на один із проявів тої "чесности з собою," якою віддавна визначалась краща частина московської інтеліґенції. Певна річ, що евразійцем не буде п. Струве. Не буде ним також п. Милюков, хоч сам він монгольського походження. Їм потрібна "велика Росія" — хай царська, хай большевицька, хай національно немосковська, аби велика. Але евразійці дивляться на справу глибше. В них прокинувся тисячолітній **расовий** інстинкт, приспаний минулими державними успіхами, а нині пробуджений державною руїною. Їм потрібна **своя** Росія, своя Московщина. А що для неї в Европі місця нема, то вони її шукають в Азії, чи то-пак в Евразії. Там їм і місце.

* *

В історії Европи вже нераз бували приклади, коли варвари підбивали собі під ноги культурні й високо розвинені країни. Вони перебирали культуру, звичаї й віру упокорених народів, але в глибині душі вони все залишались варварами. І коли кінчався час, одміряний їм історію, серед них разураз прокидалась величезна, непереможна туга за своїми старими оселищами. Це був знак, що їх пануванню над чужими країнами настає кінець.

Такі настрої помічались серед східних Ґотів перед кінцем їх панування над Італією (див. про це знамениті праці німецького ученого Дана). Такі самі насрої запанували над Монголами перед кінцем їх панування над східною Европою. "Назад! Назад!" кликали найкращі їх мужі...

Нині цей клич починає лунати з уст найкращих Москалів. Коли поруч цього згадати, в яку карикатуру виродилась московська державність, то й сліпий побачить, до чого воно йде.

Коли-б тільки ми були сильніщі!

Равлик.

В злученню сила
1894 У. Н. С. 1924
Конвенція 1925.
Поступаймо
28000
членів / дітий

Apr. 7'25
March 31'25
March 21'25
March 14'25
March 7'25
Feb. 28'25
Feb. 21'25
Feb. 14'25
Feb. 7'25
Jan. 31'25
Jan. 22'25
Jan. 15'25
Jan 8'25
Dec. 31'24
Dec. 21'24
Dec. 14'24
Dec. 7'24
Nov. 30'24
Nov. 23'24
Nov. 16'24
Nov. 9'24
Oct. 31'24
Oct. 30'24
Oct. 12'24
Sept. 31'24
June 31'24
Dec. 31'23
Dec. 31'22
Dec. 31'21
Dec. 31'20
Конвенція 1920

17.802 / 10.198
17.719 / 10.064 — 27.783
17.450 / 9.910
17.427 / 9.900
17.405 / 9.890
17.388 / 9877
17.367 / 9.805
17.293 / 9.794
17.235 / 9.740
17.202 / 9.706
17.202 / 9.601
17.139 / 9.609
17.105 / 9.547
17.011 / 9.510 — 26.521
16.757 / 9.500
16.549 / 9.338
16.502 / 9.317
16.407 / 9.200 — 25.607
16.200 / 9.050
16.059 / 8.968
16.048 / 8.954
15.952 / 8.900
15.755 / 8.750
15.748 / 8.742
15.725 / 8.720
15.700 / 8.580
14.790 / 7.663
12.427 / 5.883
11.815 / 5.124
12.237 / 5.058
12.080 / 4.451

3.555 ЧЛЕНІВ.

Ювилейна Кампанія з нагоди річниці 30-літного істнования У. Н. Союза, збільшила організацію о 3.555 членів. Се неабиякий успіх і користь для організації а заслуга і честь організаторам. Кампанія ся виказала велику спосібність організаційну урядників і членів У. Н. Союза. А успіх сеї кампанії доказав, що мимо законів здержуючих еміґрацію, мимо невідрадних наших робітничих обставин тут на еміґрації, при єдности і дружности та організаційній солідарности можна великих діл доказати. І це власне, хай буде не лиш доказом але й заохотою для всіх членів У. Н. Союза, до дальшої витревалости і завзяття в організаційній роботі, яка спільними силами такі успіхи приносить.

Дякуючи всім урядникам і членам за таку щиру співпрацю, желаємо, щоби 60-літний ювилей застав нас всіх в черствім здоровлю при тій самій організаційній роботі, а успіхи тої муравлиної праці щоб увінчали ціль нашої організації, а то зєднання всіх Українців в Злучених Державах під знаменем батька нашого, У. Н. Союза.

ЗА ГОЛОВНИЙ УРЯД У. Н. СОЮЗА:

С. ЯДЛОВСЬКИЙ, гол. предсідатель;
І. КАШТАНЮК, гол. рек. секретар;
Р. СЛОБОДЯН, гол. фін. секретар;
В. ЛЕВЧИК, головний касієр.

У. Н. СОЮЗ — НАЙЛІПШИЙ ОПІКУН В НЕЩАСТЮ. ЧИ ВИ Є ЧЛЕНОМ ЙОГО.
ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО САМІ І ЗАПИСУЙТЕ СВОЇ ДІТИ ДО У. Н. СОЮЗА!
КОГО ДНЕСЬ НАМОВИТЕ ОБЕЗПЕЧИТИСЯ В У. Н. СОЮЗІ, ТОЙ ВАМ ЗА ЦЕ ВДЯЧНИЙ БУДЕ ВСЕГДА.
СМЕРТЬ І НЕЩАСТЄ НЕ ТРАТЯТЬ НАГОДИ. НЕ ТРАТЬТЕ І ВИ. ОБЕЗПЕЧІТЬСЯ В У. Н. СОЮЗІ СЕЙЧАС.

ЮВИЛЕЙНИЙ ЗБІРНИК

у честь проф. д-ра Станислава Дністрянського.

(Прага. — Накладом Українського Вільного Університету).

Серед українських учених європейського значіння проф. Станислав Дністрянський займає одне з перших і найпочеснійших місць. Його численні праці з поля історії й теорії права користуються заслуженою славою не тільки в українських, але і в чужинецьких наукових кругах. Коли б зовнішні обставини української наукової діяльности були кращі, проф. Дністрянський міг би виховати для України ціле поколіннє високо кваліфікованих правних діячів. Істнуючі обставини примушують його жити на еміґрації й проявляти свій науковий і педаґоґічний вплив у порівнаноючо нешироких рямцях Українського Вільного Університету у Празі. Але й тут він робить багато корисного, за що його щиро люблять і високо шанують професори й студенти.

Одним із проявів цеї любови та пошани є „Ювилейний Збірник", виданий Університетом у честь проф. Дністрянського з нагоди 25-літнього ювилею його наукової діяльности. „Незалежні обставини" причинились до того, що Збірник вийшов лише в місяці березні сього року, тоді як ювилей проф. Дністрянського святковано ще в 1923 році. Та це спізненне не зробило праці, вміщені у Збірнику, менш цікавими.

У вступній статті п. н. „Новими шляхами" ученик проф. Дністрянського **др. Михайло Мельник** переповідає зміст найголовнійших праць Ювилята й коротко зупиняється на видатнійших етапах його громадської та наукової діяльности.

Звідси, між иншим, довідуємось, що проф. Дністрянський свого часу випрацював проект конституції Західно-Українськоі Держави. До сього часу проекту не використано й навіть не надруковано, але віримо, що проф. Дністрянський ще доживе до того дня, коли його праця принесе практичну користь.

Дальший зміст Ювилейного Збірника складається з отсих праць: **проф. Ф. Щербина** — „Сімя славянських народів"; **проф. Р. Лащенко** — „Переяславський договір 1654 р. між [illegible] ским"; **проф. К. Лоський** — „Мандати римських імператорів"; **проф. др. Мих. Лозинський** — „Охорона національних меншостей у міжнароднім праві"; **проф. О. Мицюк** — „Пер Прудон"; **др. Ів. Мірчук** — „Етика і політика"; **проф. О. Ейхельман** — „Реформа місцевого самоурядування на підставі демократично - республиканської державности"; **проф. В. Тимошенко** — „Проблема й розуміннє конкуренції"; **др. В. Старосольський** — „Методольоґічна проблема в науці про державу".

Бракує в Збірнику портрета проф. Дністрянського й окремо зладженої бібліоґрафії його праць. Коли б не ці дві прогалини й коли б не мова та правопис де-яких статей, не зовсім вирівнені й усталені, то Збірник можна було б уважати бездоганним. Але й при цих невеличких хибах він є цінним вкладом у нашу наукову літературу.

Р.

ДОПИСІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Січовики на Просвіту.

Минула коляда, але не минув час для роботи. Треба подбати і про другі народні потреби. Це зрозуміла Січ ім. Богд. Хмельницького в Ню Йорку і перевела у себе зараз по коляді нову збірку а допомогу нашій Просвіті в краю. Зібрано $42, а кромі сего сколектовано народний податок в квоті $18.68 і обі ті суми вислано до Обєднання в Филядельфії.

Народний податок зложили по $1.56: Михайло Вівчар, Теодор Лопушинський, Микола Максимович, П. Римар, М. Яцишин, Д. Федорчук, І. Притка, І. Дусаненко, М. Козак, М. Надорожний; по $1.04: І. Галичин, І. Першин, а П. Задорецький 1 доляра.

Іван Дусаненко, кас.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Вистава оперети „Вій“.

Театр Українського Народного Дому у неділю 29-го березня відограв фантастичну оперету М. Кропивницького „Вій“. Вистава давалася вперше в Америці. На представлення прийшло публіки більше, ніж саля могла вмістити і богатьом довелося вернутися, не бачивши вистави.

„Вій“ належить до тих пєс, які своїми мельодійними співами та ефектовними картинами завжди принадні для глядача. Виставу такої речи треба лише вітати, хоч саля Н. Дому ані акустикою, ані сценою, ані простором для глядачів не сприяє художньому успіхові. Сподіваючись побачити „Вія“ ще не раз на нашій сцені, звертаю увагу на де-які менти й загальне виконання.

Від першої вистави враження лишилось якесь не суцільне: поруч із чудово переведеними сценами здибаються зовсім сирові місця. Прегарно, напр., відограно дію в коршмі. Танок жидів це шедевр. Саме в той спосіб гуляють хусити на весіллях правовірних жидів. Після того інтермедія не підвищила враження глядача, лише розхолодила його. Найголовніщою помилкою треба вважати заміну одних персонажів иншими (Хома Брут і Тиберій Горобець). Така переробка змісту в сценах залицяння до слас тьонниці, або в степу виглядає досить дивно. Цю другу сцену необхідно переводити майже при темряві на сцені і в салі. Також необхідно перемінити кулісу, бо не можна репетувати: „де шлях?“ сидючи при ясно освітленим рампою шляху.

— А де ...

хтось із публіки. Дійсно, що „Вія“ в пєсі майже не було. Його поява на сцені мусить бути більш урочистою. Мент, коли йому підводять віка, мусить викликати вище напруження інтересу глядача. Далі мент темряви і апотеоз. Здається, що при апотеозі щось сталося з електрикою, бо без пекольного огню пекло собі тяжко уявити, а тут в пеклі була чорна ніч.

Гуртові сцени, особливо студенти-бурсаки, мусять виглядати не як пародія, а лише як побут. Хоч студент все є голодний, але ці філософи та богослови на свій час були інтелігентною верствою. Дія відбувається десь в часах Петра Могили, в найкращий період українського життя, коли й відносно до Заходу українська наука стояла високо.

Гуртові співи були найслабшими місцями вистави. Співучі сили добрі, але треба триматись тону, а для співу з грою треба співанок і проб мізансцен. Дружнє співділання тих, хто уважно береться до справи, уже дало свої добрі плоди; театр в сьому сезоні виставив низку гарних пєс і придбав симпатії публіки. Але організаційна справа, як і всюди, мусить бути на першім місці.

„Вій“ колись у краю не йшов инакше, як лише з переповненою авдиторією. І тут в Америці він піде ще не раз. Отже бажано, щоб будучність нашого театру тут не наслідувала місцевих зразків, а йшла стежкою старих корифеїв української сцени.

Е. Римович.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Просвітно-господарський вечер.

Мабуть здивує вас читачу такий заголовок! Але воно правда, такий вечер відбувся і навіть дуже гарно.

А де саме? спитаєте. І в тому вдоволю Вашу цікавість і скажу: Вечер відбувся дня 8 м. м. в Філаделфії в Січовому Домі.

Якаж була програма, спитаєте мабуть.

Програма вельми коротка а саме:

1) Поміч американської української еміграції при господарській відбудові української держави, реферат д-ра Волод. Галана;

2) Співи та деклямації;

3) Попис Січової Орхестри (смичкової).

Про щож говорив референт?

Бесідник вказав на це, що ми загально занедбуємо господарські справи і це була одна з найголовнійших причин нашої невдачі в визвольній боротьбі. Переходячи до теми реферату промовець вказав, що ...

помогти краєви при господарській відбудові. Не говорячи вже про матеріяльну допомогу в грошах, наша еміграція принеслаби краєви великанську поміч тим, що змоглаби передати своїм братам весь свій господарський досвід, якого вона надбала тут в Америці. Без огляду на це, як ми дивимося на Америку, мусимо числитися з фактом, що це країна найкращої організації праці, а це в життю народу і держави грає первоядну ролю. Коли Англія, Німеччина, Японія, Франція а навіть большевики присилають свої окремі комісії для студіовання господарського життя цеї країни, то чому ми, живучи в тій державі, не малиб занятися вивченням і пізнанням цего гігантичного устрою та хоч частинно передати це своїм братам в старому краю.

Як перевести справу допомоги практично, то про це говорити передвчасно. Таку справу мусить порушити краєва і американська преса, всі наші економічні інституції та ті громадяне, які здають собі справу зі значіння народного господарства. Щоби одначе дати почин до цього, референт поставив два внески, а саме:

1) Визначити премію в сумі триста долярів за написання наукової праці з обсягу народнього господарства, в якій булоб докладно зясоване а) теперішнє господарське положення на українських землях, б) які булиб вказані шляхи для будучого розвою державного господарства України, в) як американська еміграція моглаб зучастнитися при цій праці.

Розписання конкурсу на цю працю і переведення осуду передати Науковому Товариству ім. Шевченка у Львові.

2) Звернутися з проханням до всіх українських часописей в Америці і в старому краю, щоби побіч довжезних "політичних" статтей поміщували теж статті на господарські теми (воно дійсно сумно, що наші американські газети подають всякі небелиці з краю, пр. як вродилося теля з пятьма ногами, але господарського звіту наших інституцій ми ще нігде не стрічали).

Після реферату була жива і річева дискусія, а по ній обі пропозиції прелегента збори приняли одноголосно.

По рефераті виголосив один хлопець гарну деклямацію, а відтак смичкова молодеча орхестра під проводом молодого скрипака Ф. Дубаса зачала свій незвичайно вмілий та гарний попис. Не тільки раділи родичі малих Січовиків і Січовичок, але і всі гості були одушевлені грою малих музикантів.

А про політику не балакали, спитаєте?

Ні, читачу, не було часу, бо ще зачались товариські забави.

Чи там лиш балакали про це все?

Ні, читачу, і тут був вимок з загально американської (української) засади. Не тільки що говорили, але вже богато дечого зробили, а саме:

Першей Округ Січової Організації в Злучених Державах з осідком у Філаделфії вже зібрав і зложив в банку 300 долярів та вже пішло письмо від Січової Старшини цего округа до Наукового Товариства ім Т. Шевченка у Львові в справі конкурсу. А Січова Жіноча Сотня в Філаделфії додала ще 50 долярів на другу працю, а саме: Модерне домашнє господарство та роля жінки в ньому. Виписуючи цю нагороду Жіноча Сотня брала під увагу невідрадне господарське становище нашої жінки в краю. Присутні Січовички були погляду, що колиб хоч частинно можна познакомити наших жінок з модерним господарством, булоб заощаджено для нації богато сил, які можнаб повернути в иншу сторону.

Хто устроїв такий вечер, спитаєте?

Вечер устроїли слухачі популярно наукових викладів спільно з прелегентом, а Січова Організація помогла всіма силами.

Подобається Вам такий вечер?

Коли так, то устрійте такий вечер у себе, а коли ні, так зайдіть до Січового Дому в Філаделфії. Як зачуваємо, Січовий Округ приготовляє ще кращі вечерки. Ми можемо хиба побажати їм найкращого успіху в тій праці.

Гість.

БРОНКС, Н. Й.

Діточе свято.

День 21. лютого позістане в незабутній памяти замешкалим тут Українцям, котрі взяли участь в святі уладженім в память роковин смерти Тараса Шевченка. Се свято мало велике значіннє нетілько для місцевих і запрошених гостий, але рівночасно і для всіх Українців, проживаючих на вільній земли Вашінгтона. Бо якраз се свято святкували діти з місцевої „Української Народної діточої Школи“, котрі перед шістьома тижнями покинули істнуючу тут большевицьку школу, а родичі, видячи охоту своїх дітий до української науки, зорганізували Укр. Нар. діточу Школу. В це свято святкували діти свого незабутного батька Тараса, а відмовили послуху Троцького наймитам в большевицькій школі.

Свято було заповіджене на осьму годину вечер, а вже від шестої години перед школою стояло богато дітей в вишиваних сорочках і поперевязувані синьо-жовтими лентами. Переходячі попри школу цікаві Американці здержуються і розмовляють з нашими дітьми. Питаються дітий, що ви за діти? Якої ви народности і чого тут так весело когось очікуєте? Відповідь кождий дістав задовільняючу. Всі діти разказували, чиї вони діти і якої народности та що вони ходили до „болшевік скул“ та що „болшевік тічер“ заборонив їм згадувати за Бога а наказував споминати все „Ленін-Троцький“ за що послушним кождий день давав чоколяду, а вони відмовились його слухати, а тепер мають „Юкраініен скул“ і о осьмій годині мають своє свято в честь Шевченка.

Шкільна галя убрана вінцями живих цвітів, переплетеними синьо-жовтими і американськими прапорами, сцена застелена дорогим килимом на чотири цалі високою зеленою травою, котру цікаві діти пробували зривати та не могли. Над сценою висів великий портрет Тараса, обмаєний вінцем з живого мірту; перед сценою на синім поли вирита золотими словами 10 фітів довго напись „Учітеся брати мої, думайте читайте“. Перед входом напись „Витайте“, в долішній гали „гардероба“, „буфет“, всьо в українськім стилю.

В тім діточім святі в Бронкс взяли участь укр. нар. школи з Ню Йорку зі своїми учителями д. Г. Павловським і Г. Прохоровичом, як рівнож діточа орхестра зложена з 20 учеників і учениць Укр. Консерваторії з Ню Йорку під проводом д. Р. Придаткевича. Прибуло також богато гостий з Ню Йорку, Йонкерс і околиць, як рівнож відпоручників запрошених товариств і брацтв, кромі найблизшого Тов. „Згода“, котрого половина членів посилає свої діти до Укр. Нар. Школи, ті члени прибули, а котрих діти ходять до большевицької школи, то ті члени в їх „школі“ в той вечер при барі „чтили“ Троцького.

Свято розпочалось відограннєм діточою орхестрою американського гимну „Стар Спенглед Беннер“, почім відспівав діточий хор з Ню Йорку „Заповіт“. Скрипкове сольо Дусек: Менует відограла панночка Емілія Турянська уч. Укр. Консерваторії. Друге сольо відограв Евген Дзюма. Деклямацію „Розрита Могила“ віддеклямувала уч. Укр. Нар. Школи з Ню Йорку Анастазія Яцишин. Відтак на переміну виступали діточі хори з Ню Йорку і діточа орхестра, котрі радували присутних гостий своїми продукціями, за що зіставали надгороджувані довго треваючими оплесками. В другій части свята, в третій точці, виступив на сцену місцевий діточий хор, зложений з 30 дітий зі своїм учителем д. Д. Турчанським. Всі діти в народних строях. Рознеслася пісня по гали „Де Дніпро наш котить хвилі“. От і кінчить „Україно! Україно! Славний край козачий“ — а оплески примусили тих дітей цілу пісню ще раз відспівати. Реферат виголосив д. О. Ревюк, редактор „Свободи“, з таким чуттєм і кождому зрозумілим словом, що всі присутні гості в своїй памяти записали собі його дорогі слова а вказуючи на тих дітий з місцевої укр. нар. школи, скілько то вони за так короткий час науки богато навчились, переконав і присутного на гали большевицького кореспондента, які користи дає Укр. Нар. Школа. Його бесіду переривано рясними оплесками. При кінци своєї бесіди згадав д. О. Ревюк за комітет тоїж школи, який числом був слабий, але духом сильний і відважився стати до великої праці і боротьби з істнуючою тут большевицькою заразою і не збоявся великих видатків оплатою галі і учителя 90 дол. місячно і доконав великого діла без нічиєї до нинішного дня помочі, чого присутні гості суть свідками. На зазив д. О. Ревюка, щоби від нині і ширша громада прийшла з помочею тому комітетови тоїж школи, посипались щедрі жертви і впис нових дітей. Сейчас вписалось еще 7 дітий, а двоє перейшло від большевиків.

Більші жертви зложили: Николай Шальвіра 10 д. золотом, Василь Швед 10 д., Йосиф Хомів 5 д., Йосиф Серетний 5 д., Василь Павлюк 5 д., Др. К. Савіцький 5 д., Анна Морозович 5 д., Катерина Ронська 5 д., Андрій Кочут 5 д., Анна Дук 5 д., Катерина Ощипко 5 д., Дмитро Федиш 5 д., Анна Дідух 5 д., Марія Дук 5 ., Доміцеля Александрович 2 д., Юліян Свідерський 3 д., Василь Сидор 3 д., Зофія Дроздик 2 д., Николай Дзюма 2 д., Михайло Миколів 2 д., Василь Підвірний 10 д., Михаїл Підвірний 5 д., Теодор Сеньковський 5 д., Н. Н. 1 д., Н. Н. 1 д., жертва з Бруклина 1 д., дрібні жертви 6 д. 40 цнт. Разом $123.40; жертви за цвіти $20.77, буфет $31.90, гардероба $8, перед святом жертви $9.10. Разом всего $193.17.

Свято закінчив живий образ „Просвіта“, уладжений місцевою дітворою з Укр. Нар. Школи а перед образом діточі хори і орхестра з долини міста разом з всіми присутними гостями мельодійними звуками відспівали **„Ще не вмерла Україна“**. Коли занавіса звільна заслонювала сей живий образ, а „Просвіта“ з горіючим смолоскипом в руках, то грімкий голос „Не пора“ і оплески так лунали, що занавіса на кілька хвиль назад відслонилась.

Сейчас по скінченім святі комітет розложив через цілу галю ряд столів, за котрими засіли всі присутні на гали діти, без огляду, чи ходять до школи, чи ні, а тутейше жіноцтво приймало всіх діточок українськими „ласощами“, пирогами, котрих було 600 і чолубцями (500), овочами, чайом і содою. Варта було бачити, коли та вся дітвора так гостилась. В той час діточа орхестра на підвисшенню приґравала вязанки укр. пісень і танців. На се свято був вступ для всіх вільний, як рівнож принятте дітий цілком безплатне. Сей памятний діточий вечер в Бронкс приніс еще і сю користь, що зорганізувався тут аматорський кружок і організується діточа орхестра, до котрої вже вписалось 14 учеників і учениць.

Кілька тутейших галицьких українських родин, котрі дались злапати на лейбових агентів вудку і післали свої діти до большевицької школи, видячи скорий зріст Укр. Нар. Школи, домагались в большевицькім хайдері зміни большевицьких книжок на укр. народні, не знаючи того, що то і так нічо не варта, хотьби книжки змінили, поки самі свої діти посилати будуть на науку там, де в їх власні невинні діти Троцького наймит вщіплює замолоду рабство і яничарство. Чи виграли що ті родичі? Виграли то, що до тоїж школи приїхав головний большевицький штаб з комісаром з 3-тої ул. з Ню Йорку і крикнув „нелзя вам хахли ето зделать! малчіт! Бо наша централька платить богато грошей вашому професорови і до того і на чеколяду видаєм гроші для ваших дітий, а ви то „не панімаєте“ і думаєте, що наш професор за дармо учить ваші діти? Ми зі всіх видатків на ваші діти посилаєм мельдунок до Москви“.

Повинністю є всіх укр. родин, замешкалих в Бронкс, а маючих діти в шкільнім віку, вписати і посилати до Укр. Нар. Школи в слідуючі дні науки: вівторок, середа і пятниця від 5 до 7 вечер, в суботу від 1 до 4 пополудни. Спів і музика під ч. 1130 Содерн Болевард, близько 167. улиці.

Василь Морозович,
секр. У. Н. Д. Школи.

ЯК ЗВІРЯТА В НЕВОЛІ У ЧОЛОВІКА ЗДОБУВАЮТЬ НОВІ ПРИКМЕТИ.

Домашні звірята як найшлися в близьких взаєминах із чоловіком, багато вроджених прикмет утратили, а за те набрали нових, з яких передше в них і сліду не було.

З безхребетних звірят чоловік підчинив собі лише **бжолу**. У бжіл у неволі інстикт відшукання дороги значно ослаб, бо уміщені звичайно в огородах, повних найріжнійшого цвіття, не потребують віддалюватися **занадто**, щоби потрібну скількість меду назбирати і наносити **до улия**. Змисл оборони перед шкідними комахами стався у бжіл майже нечулий, бо улий, придуманий завойовником-чоловіком, доволі забезпечує їх від напасти неприятелів. **Зате** зрозуміли бжоли участь непрошеного опікуна в нагромаджених ними достатках. Знаменитий природник Кляйн каже, що це зрозуміння висловлюють бжоли величезним обуренням. Але можна надіятися, що з **часом бжоли перестануть працювати на своїх непрошених добродіїв.** Бо, приміром, в Австралії й Каліфорнії, завдяки теплій температурі цілий рік, не потребують збирати засобів на зиму. Виробляють меду дуже мало, і (як усі жиючі істоти) залюбки віддаються лінивству, користають із розривок, яке відповідно до їх свідомости, може їм дати життя.

Крім зрозуміння кривди, бжоли, які мешкають у тісних улиях, подібних більше до вязничних келій, як до їх королівських природних мешкань, — зрозуміли, що то таке зіпсутий воздух. Доказує це винайдений бжолами спосіб **вентиляції**. А саме більше бжіл махає крилами менше-більше двацять хвиль, щораз то в иншім відділі, аж поки зовсім не відсвіжать воздуха з удушливих складників. Цілий улий відсвіжать так.

Бжоли, які жиють на волі, в середині спорохнавілих дерев або в щілинах гір і скель, тому що жиють у просторих мешканнях і мають чистий воздух, не виробили в собі таких здібностей і обходяться без вентиляції.

Деякі природники кажуть, що бжоли навчилися пізнавати свого пана й його голос. Доказано, що пасічників бжоли звичайно не кусають, а навіть у деяких випадках було доказано, що слухають їх голосу. Пасічник Вільдман (знаний з праць про життє бжіл) знав спосіб, при помочі якого навчив бжіл машерувати по столі, так їх освоїв, що ніякий з тих ліліпутських "жовнірів" не кусав глядачів, які приглядалися їх "військовим" рухам. Підчас тих представлень Вільдман послугувався ріжними голосовими звуками, котрі вчені бжоли розуміли якнайкраще і все слухали його.

Із звірят хребетних, **риби**, плекані іхтіольогами (дослідниками риб) і держані довше в окремих басейнах, утратили майже всі прикмети, потрібні їм у боротьбі за істнування. Зате здобули прикмети оминати місця, з котрих товариші їх вязниці не вертають уже ніколи, навчилися закопуватися в мул на дні басейну, щоби так рятуватися перед заставленими на них сітями. Декотрі риби, як прим. лин, навчилися розпізнавати звуки дзвінка, яким прикликують їх їсти.

Жаби в неволі у чоловіка тратять свою надзвичайну здібність пізнавати зміни погоди, зате набувають розуміння людського голосу. Розуміють його а навіть розпізнають знаних від незнаних собі людей. Освоєні **крокодилі, змії і черепахи** тратять вроджену їм обережність, а набувають такі самі поняття як освоєні жаби. Крім цього привязуються дуже до чоловіка, а змії часто кожому своїх [illegible] Кидають пострах на злодіїв, зате ніколи ніщо злого не заподіють нікому зі знакомої їм рідні господаря.

З **птахів, папуги** в неволі навчилися наслідувати рухи і мову чоловіка, а крім того виявляють співчуття, коли бачать що їх господар чогось зажурився. Освоєний **бузьок** навчився ненавидіти своїх свобідних братів. Уласкавлений **орел** робиться менше кровожадним, більше помисловим і систематичнійшим у праці. У **соколів і голубів** їх вроджені здібности збільшилися, але лише в пожиточнім для чоловіка напрямку. Вони сповняють ловецьку службу, голуби почтову.

Домашний дріб, у тіснійшому значінні цього слова утратив усі здібности, якими дикі їх роди помагають собі в життю. Один лише гусак запалав приязню до чоловіка, навчився поступати за своїм господарем, виявляти радість у його присутности і тужити в хвилі розлуки. Подібно поступають уласкавлені **круки й ворони**. Дрібні птички, вязнені в клітках, виявляють більше дбайливости за своє потомство, як це буває на волі, зате забувають часто в неволі свою пестливу пташачу розмову, робляться німими.

Зі сучних домашніх звірят **коні**, колиб найшлися на безлюдних степах, погинулиби вже не з туги за чоловіком, але з голоду. Тесаме сталося би з чередами овець, колиб їх оставити на нагих, безлюдних скелях, на котрих давнійше жили хоч тяжким, але свобідним від голодової смерти життям. Ці звірята зовсім утратили здібність вигребувати зпід замерзлого снігу траву, що служить їм поживою.

Зате коні в неволі так привикли до своєї залізної обуви, що коли припадково загублять підкову, виявляють невдоволення. Колиж наспіла пора, що треба їх підковувати на ново, своїм поведенням пригадують це доглядачам. Вівці, ці зовсім пасивні звірята, без спротиву прийняли ярмо, накинене їм чоловіком і його приятелем псом. **Осли і мули** в товаристві чоловіка набралися вподобання до прикрас і тішаться, коли на них закладати нову упряж. Мули, яких уживають у Новому Орлеані до трамваїв, автоматично ставали на пристанках, без участи візника. Крім цього коні, осли і мули навчилися викрадати овес і затирати сліди свого вчинку. Освоєних **буйволів** уживають до польовання. Вони дуже полюбили незнане їм давнійше життя. Домашня **коза** навчилася стукати до дверей свого господаря, щоби пригадати, що вона голодна. **Реніфери** в неволі у чоловіка зробилися дуже обережні. **Худоба** навчилася відчиняти ворота. Освоєний **лилик** дуже любить примилюватися до чоловіка. **Тюлень** (морський пес) освоєний робиться дуже помисловий і дуже призвичаюється до свого господаря. **Ведмеді** навчилися викривлюватися, скакати і приймати найріжнійшу неприродну поставу. **Вивірка, миши і щурі** освоєні втратили інстикт збирати засоби на зиму, зате навчилися товаришити свому панови і брати участь в його працях. Домашні **крілики** зробилися більше непорадні як дикі — але зате набули прикмети викидати зі своїх тісних мешкань трупів. А дикі крілики, як котрий із них згине, покидають нору, в якій навістило їх це нещастя. Освоєний крілик Вілієма Купера дуже примилювався до нього, ходив із ним на прохід, і в відповідний час, на всякий можливий спосіб пригадував йому, що прийшла година проходу, або бубнив лапками по його коліні, або зубами тягнув із усієї сили за поли сурдута.

Освоєні **слони** здобули здібности пізнавати людей, з якими мали які небудь взаємини, навіть після того, як довго не бачили їх. Навчилися також відчувати кривду. Впоюваний людьми послух стався їх другою натурою. Нема може звіряти, котре більше терпеливо зносилоби всі операції і так радо проковтувалоби всякі ліки, як слон. Циркові слони завдяки тресурі, пізнали що то таке точність, що тупий а що гострий предмет. Пізнати це з того, як вони подають свому тренерови предмети тверді або мягкі, тупі або гострі. Старі самиці тресовані навчилися помагати чоловікови підчиняти під його владу молоді, дикі слони. Ці мудрі звірята в спільному з чоловіком життю навчилися сповняти роботу як прим. укладати дрова в стоси, колисати діти і инші тяжкі але не дуже скомпліковані роботи. Крім того слони, з причини змінених условій, в яких найшлися на службі у чоловіка, навчилися покривати свій хребет травою, щоби забезпечити його перед пекучими проміннями сонця. Дикі слони в своїх пущах (нетрях) скриваються перед спекою в природній тіни ліса і ніколи своїх хребтів ані травою ані листям не прикривають.

Та не лише доброго навчилися слони в неволі у чоловіка. Бо нераз запримітили, що ці звірята, хоч не є голодні, крадуть овочі й инші улюблені ласощі. А доконавши проступок, уміють затерти сліди так знаменито, як ніякі инші звірята.

На **кота** присвоєння далеко менше поділало ублагороднюючо, як на **пса**. Крім цього кіт заховав у неволі багато більше незалежности як пес. Але за те полюбив у товаристві чоловіка надзвичайну чистоту у порівнанні до своїх родів, які жиють дико. Навчився розпізнавати предмети гідні подиву й хвалитися, коли віднайшов їх. Крім того навчився, наслідуючи пса, рухів, якими виявляє якусь просьбу, але на приказ не виявляє їх, а лише тоді, коли бачить достаточну для цього причину. З поміж домашних звірят кіт є найбільшим шкідником, а в затиранні слідів своїх проступків дорівнює спритом слонови. Пси, в товаристві людей, набули зрозуміння національности, коли так можна висловитися, і тому пси одного народа ненавидять псів иншого народа. Жиючи з чоловіком, дійшли до почутя власного достоїнства і здібні є відчувати щось у роді совісти. Навчилися суперничати між собою, бажаючи вподобатися свому господареві, а відчувають муки зависти, коли бачать щасливих тріюмфаторів-собак. Але рівночасно не чуже є їм почуття справедливости. Розуміють грозу смерти і нераз із нараженням власного життя ратують життя свого пана, а навіть чужих людей. Пси сталися здібними бути здержливими в учинках, котрі для них є навіть дуже приємні, — коли цього не бажає собі їх пан або дана хвиля не відповідає їх веселому настроєві. Навчилися оцінювати вартість грошей й пізнали, що за них можна дістати улюблені ласощі. Декотрі дуже помисливі собаки відріжняють уже не лише одних людей від других, але пізнають у портретах вираз лиця знакомих їм людей. Але портрети, самособою, мусять бути у віддалі відповідній для їх зору і мусять бути природної величини. Навчилися також у богато вчинках випереджувати чоловіка, щоби лише свій намір довести до цілі.

Малпам освоєним до обсервації й досвіду помагає багато їх вроджена цікавість, помисловість і здібність наслідувати чоловіка. Освоєні малпи дають привчитися виконувати ріжні роботи а часом виявляють деяку самостійність, духа ініціятиви й великої охоти досліджувати все. Можна це пізнати з дуже цікавого записника, веденого панною Романес у Бразилії, про життя малпи, званої цинамоновим капуцином.

ЗВАНИЯ ВЕСЕЛЬЧАКІВ.

Давне це звання нині ще не знане. Ніякий володар, як би йому й не кучилося, не держить ва свому дворі професіонального весельчака. Але в тих часах, коли ще не було оперетoк і балетів, книжок і цигар, то весельчаки для володарів були одиноною розривкою. Ті нещасливі, часто калики, мусіли терпіти грубі жарти свого століття. Мучили їх, а обовязком їх було зі сміхом зносити ріжний глум. Перший двірським весельчаком походив із Сходу. Візантійські цісарі спроваджували собі відтам веселих дорадників. І хрестоносці пізнали на східних дворах цих „тужних вакхантів". Нерідко були то розумні люде, які не боялися сказати правду в вічі своїм володарям, у заплату за ріжні збитки, яких зазнали від них. Весельчак великого Могула мусів товаришити йому щодня до купелі. Раз спитав весельчака володар: „Як гадаєш, скільки я варта?" „Трицять асприв", відповів весельчак. „Алеж стільки варта само отсе простирало, яким тепер обтираюся!" здивувався володар. „Я вже зачислив і це простирало", признався щиро весельчак. Рівних йому було мало весельчаків. В середньовічних часах рекрутувалися весельчаки понайбільше з безпомічних карликів, рахітичних калік і духово нерозвинених. Вони з вежі мали трубами сповіщати приїзд гостей на двірський обід, а потім при обіді мучили їх в нелюдський спосіб. Мучені весельчаки відплачували своїм панам. Прим. весельчак Ґонелля втрутив „на жарт" свого пана, Герцоґа Ферари в ріку По. Герцоґ настрашив весельчака так, що засудив його на смерть. Мали йому мечем відрубати голову, але замісць того виляли на голову ведро води. Всетаки бідний Ґонелля вмер зі страху. Ліпше скінчилося з весельчаком французького короля Генриха II., Спрісіетом. Весельчак дав гостям до чаш ріжну мішанину, за те король присудив весельчака на смерть але він саме мав вибрати якою смертю хоче згинути. Весельчак на це сказав королеві: „Так лише позволили ви мені вмерти зі старости".

ДЕРЕВО-БОЖЕСТВО, ЩО ПОЖИРАЄ ЛЮДСЬКІ ЖЕРТВИ.

Подорожник д-р Осборн видав книжку п. з. "Мадаґаскар, край людоїдських дерев." Оповідає в ній, що всюди між дикими племенами цьо острова чув леґенди про дерево, яке пожирає людей. Ооборн сам не бачив такого дерева, але каже, що більшість місіонарів, з якими розмовляв на цю тему, признала, що дійсно є таке дерево. В книжці своїй Осборн наводить лист ботаніка Ліша, який описує це дерево й каже, що був свідком релігійного обряду, підчас котрого тубильці зложили страшному дереву в жертві чоловіка. Деякі племена вірять навіть, що це дерево то божество й дбають, щоби заспокоювати його голод. Ліш каже, що це дерево подібне до сосни, з якого вершка звисають чотири величезні листи, довгі чотири метри а широкі 1 м. кождий, грубі до 40 цм. Тверда їх шкіра, вкрита з верха великим гострим терням. Корона дерева вкрита пучками цвіття, з яких добувається гострий, одуманюючий сік. Отже Ліш каже, що сам бачив, як присилували жінку, щоби видряпалася на вершок дерева і випила цей сік із чаші цвіту. Ледви дотиркнулася устами одного пучка, а зараз чотири великі листи піднеслися в гору й обвинулися довкола жінки. Протягом 10 днів листя було замкнене, колиж пізнійше Ліш переходив попри дерево, найшов на землі кілька костей, на це спомин про людську жертву.